

Wioletta BARAN

Rachunkowość w realizacji potrzeb informacyjnych i edukacyjnych w aspekcie zrównoważonego rozwoju

Accounting in the implementation of information and educational needs in the aspect of sustainable development

Streszczenie: Artykuł dotyczy rachunkowości jako systemu informacyjnego odpowiadającego na potrzeby ekonomiczno-społeczne, tak informacyjne, jak i edukacyjne. Podjęcie tematu wynika z przekonania, że zarówno nauka, jej zastosowanie w praktyce, jak i samo kształcenie są realizowane w odpowiedzi na potrzeby społeczeństwa w celu jego rozwoju. Rozwój natomiast wpisuje się w przyszłość, w której co do zasady powinno być tylko lepiej, do czego nawiązuje koncepcja zrównoważonego rozwoju. Celem artykułu jest ukazanie rachunkowości jako systemu zrównoważonego w dostarczaniu informacji do zaspokajania potrzeb ekonomiczno-społecznych, jak i edukacyjnych, co jest istotne w podejmowaniu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rozważania teoretyczne dotyczą rachunkowości jako zrównoważonego systemu informacyjnego oraz wybranych aspektów edukacji jako istotnej dziedziny w dążeniu do zrównoważonego rozwoju. Za ilustrację wybranych aspektów edukacyjnych posłużyły możliwości edukacyjne w ramach rachunkowości. Poza powszechnie dostępnymi informacjami wykorzystano pogłębioną analizę przypadku dotyczącą oferty dydaktycznej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Uzyskane wyniki badań wskazują, że rachunkowość jest zrównoważonym systemem informacji oraz przykładem zrównoważonego systemu w edukacji. W obydwu aspektach jest systemem, który odpowiada na potrzeby definiowane w ramach działań podejmowanych na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: rachunkowość, edukacja, zrównoważony rozwój

Summary: The article concerns accounting as an information system responding to economic and social needs, both informative and educational. The topic is justified by the belief that both science, its application in practice, and the education itself are realized in response to the needs of society and its development. Development, on the other hand, is part of the future, which, as a rule, should only be better, to which the concept of sustainable development refers.

The aim of the article is to present accounting as a sustainable system of providing information to meet economic, social and educational needs, which is important in taking actions for sustainable development. Theoretical considerations concern accounting as a sustainable accounting information system and selected aspects of education as an important area in the pursuit of sustainable development. The illustration of selected educational aspects presents the possibilities of education in accounting. In addition to publicly available information of the possibilities of education in the field of accounting, an in-depth case study was used regarding the studies at the Warsaw School of Economics. The obtained research results indicate that accounting is a balanced information system and an example of a balanced system in education. In both aspects, it is a system that responds to the needs defined as part of activities undertaken for sustainable development.

Keywords: accounting, education, sustainable development

JEL: M41, I20, Q01

Dążenie do zrównoważonego rozwoju stanowi niejako drogowskaz dla każdej dziedziny życia, w tym m.in. edukacji. Dla potrzeb edukacji zrównoważony rozwój to proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom [Polski Komitet, 2006]. Niezbędna jest do tego organizacja edukacji na różnych poziomach szkół, w ramach różnych programów kształcenia podyplomowego czy zawodowego, w tym także dla poszczególnych dyscyplin.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju najogólniej stanowi, iż na obecnym poziomie cywilizacyjnym możliwe jest zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez umniejszania możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń [Komisja Europejska, 2017]. Dokonanie oceny tak zakładanego stanu rzeczy wymaga wykorzystania odpowiedniego systemu, w który wpisuje się system informacyjny rachunkowości zarówno finansowej, jak i zarządczej. Obydwa podsystemy oferują narzędzia pomiaru, dzięki którym możliwa jest ocena wyników działań podejmowanych na rzecz zrównoważonego rozwoju [Gray i in., 2001; Bąk i in. 2017, s. 9–22; Baran i in., 2020].

Informacje z raportowanych obszarów mogą być użyteczne do podejmowania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. System rachunkowości zarządczej dostarcza informacji do podejmowania decyzji zarządczych, tworzenia i wdrażania strategii or-

ganizacji, ponadto pozwala dokonać oceny poziomu świadomości społecznej [Drury, 2011, s. 6, 15; IMA, 2008; Sobańska i in., 2018].

Celem artykułu jest wykazanie, że rachunkowość stanowi zrównoważony system informacji, co pozwala odpowiadać na potrzeby ekonomiczno-społeczne oraz edukacyjne. Osiągnięcie tak postawionego celu było możliwe m.in. dzięki obserwacji systemu rachunkowości jako dyscypliny, a także jako dziedziny w edukacji. Na potrzeby artykułu dokonano przeglądu literatury dotyczącej koncepcji zrównoważonego rozwoju, istoty rachunkowości jako systemu informacyjnego oraz rachunkowości w dziedzinie edukacji.

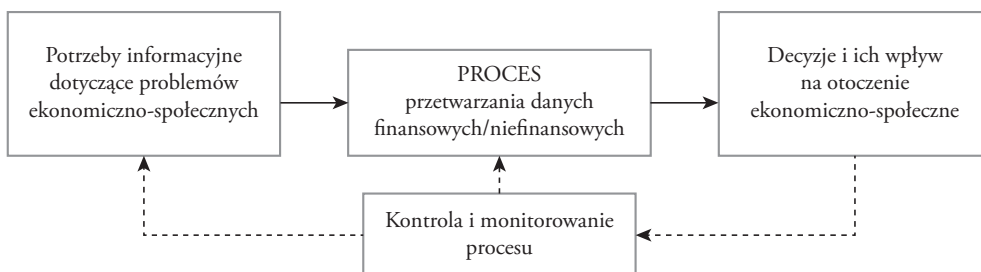
Rachunkowość jako zrównoważony system informacyjny

Kształt systemowi informacyjnemu rachunkowości nadają potrzeby społeczno-ekonomiczne wyrażane przez zróżnicowane grupy interesariuszy. Potrzeby definiowane w ramach podejmowania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju system ten także powinien informacyjnie zaspokoić.

Rachunkowość jako uporządkowany zbiór zasad jest systemem informacyjnym zapewniającym skuteczną komunikację. Zaspokaja potrzeby informacyjne wszystkich uczestników w sferze społeczno-ekonomicznej w danym podmiocie, także w konkretnym procesie na rzecz zrównoważonego rozwoju. Metody i narzędzia rachunkowości zapewniają monitorowanie i raportowanie wyników tych działań, umożliwiając pomiar osiągnięć.

Funkcjonowanie rachunkowości jako systemu informacyjnego ilustruje rysunek 1. To co istotne, to przyjęcie kontekstu, w którym system rachunkowości funkcjonuje. Jest to zgodne z metodą podmiotową w rachunkowości. Należy także zdefiniować cel/cele do osiągnięcia w ramach np. działań podejmowanych na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Rysunek 1 Zrównoważony system informacyjny rachunkowości

Źródło: opracowania własne.

Sprężenie zwrotne w systemie umożliwia kontrolę i monitorowanie efektów podejmowanych działań. Kontrola systemu gwarantuje, że jego pożądany stan jest zgodny z wyobrażeniami o jego funkcjonowaniu, a przyjmowane do realizacji cele osiąmane. Sama istota działania sprzężenia zwrotnego sprawia, że system rachunkowości to system zrównoważony. O jego równowadze świadczy możliwość zaspokajania potrzeb informacyjnych użytkowników. Równowagę systemu determinują jego cechy decydujące o efektywności funkcjonowania (tabela 1).

Tabela 1 Cechy zrównoważonego systemu rachunkowości

Wyszczególnienie	Rachunkowość finansowa [RF]	Rachunkowość zarządcza [RZ]
Dostępność	System obligatoryjny dla podmiotów wymienionych w art. 2 UoR; dostępny bez ograniczeń dla podmiotów nieujętych w art. 2 UoR	System dostępny dla podmiotów niezależnie od rodzaju, formy, rozmiarów czy zróżnicowania procesów w ramach prowadzonej działalności
Ramy systemu	Zakres systemu formalnie określony w art. 4 ust. 3 UoR	System nieformalny, wykorzystuje dobre praktyki <i>Global Management Accounting Principles</i> (GMAP) [GMAP, 2014]
Celowość stosowania systemu	Zaspokojenie potrzeb informacyjnych zróżnicowanej grupy użytkowników informacji (zewnętrznych i wewnętrznych); dążenie do integracji systemów dla potrzeb raportowania na rzecz zrównoważonego systemu	
Zróżnicowanie informacji	Informacje finansowe i niefinansowe, o różnym horyzoncie czasowym, niezbędne do raportowania na rzecz zrównoważonego rozwoju	
Użyteczność informacji	Informacje obiektywne, dokładne, wiarygodne, rzetelne, sprawdzalne; duży poziom ogólności	Informacje zorientowane na istotność, szybkość, koszt ich dostarczenia; szczegółowe
Uniwersalność systemu	System dla jednostek niezależnie od rodzaju, formy, rozmiarów prowadzonej działalności	Jak dla RF; narzędzia systemu do wykorzystania na wszystkich szczeblach zarządzania w jednostce
Elastyczność systemu	Możliwość zmian pod wpływem otoczenia prawnego, ekonomicznego, technicznego itp., zmian w organizacji, zmiany potrzeb interesariuszy	
Kompatybilność systemu	Możliwość jednoczesnej współpracy wielu modułów informacyjnych, w tym użytkowników; dostosowanie do potrzeb i struktury jednostki	
Możliwość kontroli	Systemy zapewniają kontrolę zasobów, efektywne ich wykorzystanie; dostarczają informacji w obszarze zarządzania zasobami	
Możliwość komunikacji	Systemy wykorzystują narzędzia komunikacji stosownie do grupy interesariuszy (sprawozdania finansowe, sprawozdania branżowe, raporty zarządcze)	

Źródło: opracowania własne.

Wśród 10 cech zrównoważonego systemu rachunkowości sześć opisano wspólnie dla obydwu podsystemów, mając na uwadze konieczność ich integracji dla potrzeb raportowania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Odrębna charakterystyka pozostałych

cech miała za zadanie wskazać ich szczególne znaczenie dla jakości przygotowywanych w tym celu informacji.

Znajomość cech zrównoważonego systemu rachunkowości, szczególnie przez interesariuszy, jest niezbędna w procesie oceny informacji będących przedmiotem ich zainteresowania. W odniesieniu do konkretnej jednostki winna być uzupełniona wiedzą dotyczącą modelu biznesowego, zgodnie z którym dana jednostka funkcjonuje. Zalecenie odnośnie do znajomości modelu biznesu jest istotne dla samej jednostki, która nadaje kształt systemowi informacyjnemu rachunkowości stosownie do jej modelu. Mając na uwadze rachunkowość finansową, model biznesu może determinować sprawozdawczość zewnętrzną, wpływać m.in. na sposób ujmowania, prezentacji i ujawniania określonych informacji [Karwowski, 2015]. Od rodzaju modelu biznesowego zależy także zrozumienie potrzeby stosowania rachunkowości zarządczej, prawidłowy dobór i wykorzystanie technik i narzędzi, a w ślad za tym prawidłowa diagnostyka obszarów wymagających doskonalenia. W następstwie działania zgodnie z zasadami najlepszymi praktykami w rachunkowości zarządczej [Baran, 2017, s. 99] umożliwi efektywne zarządzanie zasobami, zapewniające zrównoważony rozwój, poprzedzone jednak analizami różnych scenariuszy w realizacji przyjętego modelu biznesu.

Rachunkowość jako system informacyjny służebnie wpisuje się w tzw. systemowe myślenie, powszechnie uznawane za skuteczny sposób przeformułowywania zarówno celów zrównoważonego rozwoju, celów edukacji, jak i prowadzenia biznesu [UNESCO, 2005]. Rachunkowość odpowiada elastycznie, dostarczając informacji dla potrzeb decyzyjnych we wszystkich obszarach wymagających doskonalenia czy zmiany. W edukacji znajduje miejsce w wielu dziedzinach (rachunkowość jednostek sektora finansów publicznych, rachunkowość przedsiębiorstw, rachunkowość projektów), w praktyce – we wszystkich obszarach życia gospodarczego (w sektorze finansów publicznych, prywatnym, w projektach).

Praktyczna dostępność systemu rachunkowości, jego uniwersalność, analizowana w aspekcie metody podmiotowej rachunkowości, wpisuje się w społeczny aspekt koncepcji zrównoważonego rozwoju. Odnosi się do zapewnienia interesariuszy zewnętrznych, że przyjęte w danej jednostce (biznesie) cele na rzecz zrównoważonego rozwoju są realizowane. Istotną rolę odgrywają w tym obszarze możliwości informacyjne systemu rachunkowości, w tym charakter wykorzystywanych informacji. Wskazuje się bowiem, że dla zrozumienia roli zrównoważonego rozwoju i jego wpływu istotną rolę, poza finansowymi, odgrywają czynniki niefinansowe. W równym stopniu na skuteczność osiągniętych celów, w tym wyniki finansowe jednostek gospodarujących, mogą wpływać jakość nadzoru korporacyjnego, zarządzanie zasobami ludzkimi i standardy zarządcze [Pollman, 2019; Harper, 2016]. Sprawdzi się w tym obszarze system rachunkowości zapewniający raportowanie zarówno w wymiarze finansowym, jak i niefinansowym.

Rachunkowość jako zrównoważony system w edukacji

Dążenie do zrównoważonego rozwoju stanowi niejako drogowskaz dla każdej dziedziny życia, w tym m.in. edukacji. Dla potrzeb edukacji zrównoważony rozwój to proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom [Polski Komitet, 2006]. W tym celu niezbędna jest organizacja edukacji na różnych poziomach szkół, w ramach różnych programów kształcenia podyplomowego czy zawodowego, w tym także dla poszczególnych dyscyplin.

W edukacji, w obszarze samej rachunkowości, można wskazać jej obecność już w programach szkół średnich o profilu ekonomicznym, technicznym i ogólnym. Mimo że bezpośrednio jako przedmiot rachunkowości może nie występować, to przygotowanie w ramach podstaw ekonomii, przedsiębiorczości, także wiedzy o społeczeństwie, służy przygotowaniu do świadomego życia w otoczeniu ekonomiczno-społecznym oraz edukacji na poziomie wyższym. Rachunkowość na poziomie akademickim, poza kierunkami specjalistycznymi na uczelniach ekonomicznych, występuje w programach kierunków prawnych, administracyjnych, technicznych, kulturowych, także medycznych. W kształceniu podyplomowym rachunkowość stanowi element wiodący np. na studiach podyplomowych z rachunkowości, rachunkowości zarządczej, controllingu. Uzupełnia ponadto programy kształcenia na studiach podyplomowych zarządzania projektami, zarządzania podmiotami leczniczymi, audytu i kontroli wewnętrznej w jednostkach sektora finansów publicznych [Oferta SGH, 2022]. Rachunkowość wpisuje się także w programy doskonalenia zawodowego organizowanego przez stowarzyszenia i organizacje zawodowe, zarówno krajowe, jak i międzynarodowe.

W dziedzinie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, poza merytoryką, wskazuje się na potrzebę definiowania kompetencji oraz stosowania norm etycznych [Polski Komitet, 2006; Kioupi i in., 2019]. W tym obszarze system rachunkowości ma szczególne wytyczne. Ze względu na informacyjny charakter systemu zasady etyczne stanowią o jakości informacji. Jest to gwarancja, że system rachunkowości dostarczy wiarygodnych i użytecznych informacji do oceny i kształtowania zrównoważonego rozwoju jednostki, w której jest stosowany.

Jak wynika z tabeli 2, normy etyczne dla specjalistów ds. księgowości i rachunkowości zarządczej są tożsame. Kształtują kompetencje społeczne oraz zawodowe. Podporządkowane są funkcjom systemu rachunkowości oraz potrzebom informacyjnym interesariuszy. Wykorzystywane są w definiowaniu wymagań w ramach zawodów i specjalności¹ w pośrednictwie pracy i poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego,

¹ Kompetencje, kwalifikacje zawodowe oraz modułowe programy szkoleń zawodowych zawiera Baza standardów kompetencji/kwalifikacji zawodowych i modułowych programów szkoleń [Departament Rynku

gromadzenia danych do określania polityki zatrudnienia, kształcenia ustawicznego, prowadzenia badań, analiz, prognoz i innych opracowań dotyczących rynku pracy [Rozporządzenie MPiPS, 2010]. W praktyce życia gospodarczego są wykorzystywane w kształtowaniu kadr, projektowaniu programów szkoleń, mając na uwadze edukację dla przyszłości [Polski Komitet, 2006].

Tabela 2 Standardy etycznego postępowania w rachunkowości

Wyszczególnienie	Rachunkowość finansowa [RF]	Rachunkowość zarządcza [RZ]
Uczciwość	Być szczerym i uczciwym we wszystkich sprawach zawodowych i relacjach biznesowych	
Obiektywizm	Nie dopuszczać do stronniczości, konfliktu interesów lub nadmiernego wpływu innych osób na osądy o charakterze zawodowym lub biznesowym	
Kompetencje zawodowe i należyta staranność	Utrzymanie wiedzy zawodowej i umiejętności na poziomie wymaganym do zapewnienia, że klient lub pracodawca otrzyma kompetentne, profesjonalne usługi oparte na aktualnym rozwoju praktyki, ustawodawstwa i standardów technicznych	
	Działanie z należytą starannością i zgodnie z obowiązującymi standardami technicznymi zawodowymi	
Zachowanie poufności	Szczegółowe: Szanowanie poufności informacji uzyskanych w wyniku relacji zawodowych i biznesowych, nieujawnianie ich osobom trzecim bez odpowiedniego i konkretnego upoważnienia; powstrzymanie się od wykorzystania poufnych informacji dla korzyści nieetycznych i nielegalnych	
Profesjonalne postępowanie	Przestrzeganie odpowiednich przepisów i regulacji oraz unikanie wszelkich działań, które dyskredytują zawód	

Źródło: opracowania własne na podstawie IFAC [2020, s. 17], CIMA [2015, s. 8].

Koncepcja zrównoważonego rozwoju promuje edukację wysokiej jakości. Ta oznacza połączenie wiedzy i umiejętności z pomiarem efektów edukacji. Wysokiej jakości edukacja to dynamiczna koncepcja, która ewoluuje z biegiem czasu i jest modyfikowana w kontekście potrzeb społecznych, ekonomicznych i środowiskowych [Laurie i in. 2016]. Z przeglądu ofert dydaktycznych na jednej z uczelni wyższych w dziedzinie rachunkowości wynika, że są one uwzględniane. Poza celem realizacji danej oferty, ogólną charakterystyką zajęć, wskazuje się przedmiotowe efekty uczenia się. Należą do nich obszary wiedzy i umiejętności wraz z metodami weryfikacji oraz wykazem kompetencji społecznych (tabela 3).

Otoczenie społeczno-gospodarcze sprawia, że oferty dydaktyczne są modyfikowane. Reakcja na zmiany wpisuje się w modele edukacji wysokiej jakości [Kumar, 2010;

Pracy, 2016]. Specjaliści ds. księgowości i rachunkowości zakwalifikowani zostali przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej w Klasyfikacji zawodów i specjalności pod nr 2411, w tym Specjalista ds. rachunkowości 241103, Specjalista ds. rachunkowości zarządczej 241106.

Barrett, 2016]. W rachunkowości finansowej zmiany wynikają ze zmian uregulowań formalnych, w rachunkowości zarządczej – ze zmieniających się potrzeb zarządzających. W tradycyjnym modelu humanistycznym studenta traktuje się jak głównego interesariusza, któremu poza wiodącą ofertą, np. w zakresie rachunkowości, dostarczane są elementy uzupełniające proces kształcenia, takie jak rachunek kosztów, finanse przedsiębiorstw, analiza finansowa itp. W modelu jakości „uczenie się jako połączenie” ofertę rozszerza się o kwestie lokalne, środowiskowe, takie jak rachunkowość ekologiczna, środowiskowa, przedsiębiorstw, banków, ubezpieczycieli, podatkowa, sektora finansów publicznych.

Tabela 3 Struktura oferty dydaktycznej w rachunkowości finansowej i zarządczej

Wyszczególnienie	Rachunkowość finansowa [RF]	Rachunkowość zarządcza [RZ]
Cel przedmiotu	Zapoznanie z zasadami identyfikowania i pomiaru zasobów majątkowych i kapitału przedsiębiorstwa oraz pomiaru efektów działania, a także przedstawienie jakościowych cech i struktury sprawozdania finansowego	Zapoznanie z rolą rachunkowości zarządczej w zarządzaniu jednostką oraz nabycie kompetencji łączenia koncepcji i narzędzi rachunkowości zarządczej w podejmowaniu decyzji, oceny efektywności oraz komunikowania
Ogólna charakterystyka zajęć	Cechy i funkcje systemu rachunkowości. Podstawowe zasady kwalifikowania, klasyfikowania i wyceny aktywów operacyjnych i inwestycyjnych. Cechy i zasady wyceny kapitałów własnych i zobowiązań. Koncepcja zachowania kapitału a ryzyko działalności przedsiębiorstwa. Cechy jakościowe i struktura sprawozdania finansowego	Miejsce RZ w systemie informacyjnym przedsiębiorstwa. Pomiar kosztów i korzyści. Krótkoterminowe decyzje optymalizacyjne i cenowe. Rachunek kosztów działań i zarządzanie kosztami działań. Ośrodki odpowiedzialności i pomiar ich dokonań. Ceny wewnętrzne. Budżet przedsiębiorstwa. Zrównoważona karta wyników
Przedmiotowe efekty uczenia się		
Wiedza	<i>Student powinien:</i>	
	przedstawić współczesne kierunki rozwoju funkcji informacyjnej rachunkowości	opisać system rachunkowości zarządczej i główne obszary jego zainteresowania
	dokonać podziału składników majątku na służące działalności operacyjnej i działalności inwestycyjnej	przedstawić narzędzia i koncepcje rachunkowości wykorzystywane w procesie podejmowania decyzji
	określić różne metody początkowej i bilansowej wyceny składników aktywów i pasywów	ocenić użyteczność stosowania narzędzi analizy efektywności działania m.in. z wykorzystaniem rachunku kosztów zmiennych
	ocenić sprawozdanie finansowe i znać wpływ zasady koncepcji zachowania kapitału w ustalaniu wyniku finansowego	określić koncepcje i narzędzia planowania oraz kontroli mające zastosowanie w różnych typach ośrodków odpowiedzialności

Wyszczególnienie	Rachunkowość finansowa [RF]	Rachunkowość zarządcza [RZ]
Umiejętności	<p><i>Student potrafi:</i></p> <p>dokonać wyceny poszczególnych składników aktywów i pasywów</p> <p>zidentyfikować przesłanki ryzyka i oszacować wartość rezerw</p> <p>ustalić w różnych wariantach wynik finansowy przedsiębiorstwa</p> <p>sporządzić sprawozdanie finansowe i ocenić w oparciu o nie sytuację finansową przedsiębiorstwa oraz sformułować założenia polityki rachunkowości dla przykładowej jednostki</p>	<p>selekcjonować informacje istotne w podjęciu danej decyzji</p> <p>zaprojektować i wykonać raport zarządczy stosownie do potrzeb zarządczych dotyczących analizowania, planowania, kontroli</p> <p>interpretować dane zawarte w raportach dotyczących czynników ważnych dla kosztów i przychodów jednostki</p>
Kompetencje społeczne	<p><i>Student powinien:</i></p> <p>ocenić prawidłowość zastosowania zasad rachunkowości w dowolnym sprawozdaniu finansowym</p> <p>umiejętnie wykorzystać wiedzę w podejmowaniu decyzji finansowych w zarządzaniu finansami jednostki</p>	<p>skutecznie komunikować się z różnymi interesariuszami w jednostce</p> <p>starannie przygotowywać użyteczne informacje wspomagające zarządzanie</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie ofert dydaktycznych przedmiotów Rachunkowość Finansowa i Rachunkowość Zarządcza w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie; <https://ofertadydaktyczna.sgh.waw.pl/2022/Informator/Oferty> (dostęp: 10.03.2022).

Upowszechnieniu i wdrażaniu idei zrównoważonego rozwoju sprzyja uelastycznienie i zróżnicowanie form kształcenia [UNESCO, 2012; Czapla i in., 2011]. Poza formalną edukacją istotną rolę odgrywa edukacja nieformalna. Określana mianem nauki przez praktykę jest procesem trwającym przez całe życie. Dotyczy kształtowania się postaw, wartości, umiejętności i wiedzy na podstawie różnych doświadczeń, wpływu otoczenia oraz oddziaływania mass mediów. W kręgu polskim pojęciu edukacji nieformalnej przypisuje się pewną celowość działań edukacyjnych i zakłada, że podmioty w niej uczestniczące mają świadomość ich celu edukacyjnego.

Rachunkowość także wpisuje się w schemat edukacji nieformalnej. Wynika to z konieczności praktycznego kształcenia oraz doskonalenia zawodowego. Edukację nieformalną zapewniają stowarzyszenia i organizacje (tabela 4).

W osiągnięciu wskazanych kwalifikacji wymogiem jest posiadanie wyższego wykształcenia. Rodzaj wykształcenia nie został zdefiniowany. Do zawodu dopuszcza się osoby z wykształceniem ekonomicznym, prawniczym, medycznym, społecznym, pedagogicznym. Przekrój wiedzy i umiejętności sprzyja budowaniu zdolności i osiągnięciu zarówno najpełniejszego potencjału uczących się, jak również kompleksowemu rozwiązywaniu problemów ekonomiczno-społecznych. Takie podejście jest możliwe dzięki edukacji nieformalnej [Fatyga, 2005], kiedy społeczeństwo najszybciej jest w stanie uzupełniać

wiedzę w związku z intensywnym rozwojem ekonomiczno-społecznym, w tym cywilizacyjno-technicznym, ekologicznym, kulturowym itp. Tym samym programy kształcenia w ramach nieformalnej edukacji szybciej dostosowują się do zmieniających się warunków oraz elastyczniej odpowiadają na potrzeby ekonomiczno-społeczne. Uzupełniają zatem istotnie formalną edukację i programy kształcenia.

Tabela 4 Wybrane przykłady edukacji nieformalnej w rachunkowości

Wyszczególnienie	Kwalifikacje
Polska Izba Biegłych Rewidentów [PIBR] – kwalifikacja Biegły rewident	Kwalifikacja Biegły rewident potwierdza wiedzę z zakresu rachunkowości finansowej i zarządczej, ekonomii, finansów, prawa, badania sprawozdań; stanowi uprawnienia zawodowe w zakresie wykonywania czynności rewizji finansowej; 10 egzaminów, trzy lata oświadczenia
Stowarzyszenie Księgowych w Polsce – kwalifikacja Dyplomowany księgowy	Kwalifikacja Dyplomowany księgowy stanowi najwyższy stopień certyfikacji zawodu księgowego, potwierdza wiedzę i umiejętności w zaawansowanej sprawozdawczości, zarządzania finansami, podatkach i rachunkowości zarządczej; praktyka od trzech do sześciu lat, ścieżka edukacyjna, egzamin kwalifikacyjny
Association of Chartered Certified Accountants – kwalifikacja ACCA	Kwalifikacja ACCA zapewnia kompleksową i praktyczną wiedzę biznesową z zakresu nowoczesnego zarządzania przedsiębiorstwem, audytu, rachunkowości zarządczej, finansowej, zarządzania ryzykiem, planowania strategicznego, prawa i podatków; wiedza – 14 egzaminów, doświadczenie – 36 miesięcy, etyka
Chartered Institute of Management Accountants – kwalifikacja CIMA	Kwalifikacja CIMA zapewnia praktyczne zastosowanie w biznesie wiedzy z rachunkowości zarządczej, finansowej i biznesu; obejmuje cztery poziomy certyfikacji; członkostwo CIMA minimum trzy lata doświadczenia zawodowego
Certified Management Accountants – kwalifikacja CMA	Kwalifikacja CMA potwierdza kwalifikacje specjalistów z zakresu rachunkowości zarządczej wspierających menedżerów; dwa egzaminy, dwa lata doświadczenia w rachunkowości zarządczej lub zarządzaniu finansami

Źródło: opracowania własne.

Podsumowanie

Jak wynika z przeprowadzonych badań, rachunkowość w otoczeniu ekonomiczno-społecznym zyskuje wymiar interdyscyplinarny. Czynniki te istotnie sprzyja zaspokajaniu informacyjnych potrzeb definiowanych w związku z podejmowaniem działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Zapewnia kształtowanie rozumienia wartości w szerszym niż w zakresie jednej dziedziny kontekście. Takiemu podejściu sprzyjają cechy zrównoważonego systemu rachunkowości. Informacyjny aspekt stwarza możliwości prezentacji efektów działalności, co jest niezbędne w osiągnięciu celów przyjętych

do realizacji. Dodatkowe funkcje systemu, w ramach procesu monitorowania i kontroli, decydują o skuteczności podejmowanych działań, w tym także na rzecz zrównoważonego rozwoju. Pozwalają także zachować sam system rachunkowości w równowadze polegającej na doprowadzeniu do zaspokojenia potrzeb informacyjnych otoczenia ekonomiczno-społecznego.

Holistyczna analiza systemu rachunkowości wskazuje także na możliwość rozwiązywania problemów zarówno w wymiarze ekonomicznym, społecznym, jak i zarządczym. Wpisuje się tym samym w potrzebę zaspokojenia współczesnych obaw i wpływa na zrównoważenie problemów występujących w otoczeniu społeczno-gospodarczym. Jest to możliwe dzięki roli rachunkowości w dziedzinie edukacji. Mając bowiem na uwadze najistotniejszą, informacyjną, rolę rachunkowości, system ten dostarcza informacji o wysokiej jakości. Gwarantują to zarówno standardy etycznego postępowania w rachunkowości, jak również wysoki poziom rozwoju specjalistów rachunkowości, możliwy dzięki doskonaleniu zawodowemu.

Wysokiej jakości informacja, jej użyteczność, pozwala podejmować racjonalne i pożądane decyzje, także na rzecz zrównoważonego rozwoju w każdym obszarze życia ekonomiczno-społecznego. Znajomość cech systemu rachunkowości i koncepcji zrównoważonego rozwoju sprzyjają świadomej edukacji rozumianej jako przygotowywanie studentów nie tylko do konkurencyjnego uczestnictwa w gospodarce światowej, ale przede wszystkim do krytycznego i odpowiedzialnego bycia członkiem społeczeństwa świadomie definiującego swoje potrzeby.

Bibliografia

- Baran W., Raulinajtys-Grzybek M., Karwowski M. (2020), *Merytoryczna pojemność rachunkowości zarządczej a raportowanie zrównoważonego rozwoju*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, 3(987).
- Barrett A.M., Chawla-Duggan R., Lowe J., Nickel J., Ukpo E. (2006), *The concept of quality in education: A review of the 'international' literature on the concept of quality in education*, “EdQual RPC”, https://www.edqual.org/publications/workingpaper/edqualwp3.pdf/at_download/file.pdf
- Bąk M., Orzeszko T. (2017), *Zrównoważony rozwój rachunkowości – analiza zjawiska i determinanty kreujące*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 479.
- CIMA (2015), *CIMA Code of Ethics for Professional Accountants*, <https://www.cimaglobal.com/Professionalism/Ethics/CIMA-code-of-ethics-for-professional-accountants/> (dostęp: 9.03.2022).
- Czapla M., Kazimierczak-Grygiel E. (2011), *Strategie w edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, NEODIDAGMATA 31/32, <https://www.researchgate.net/publication/277137221>, (dostęp: 9.03.2022).
- Drury C. (2011), *Management & Cost Accounting*, Business Press, South-Western Cengage Learning.

- Fatyga B. (2005), *Edukacja nieformalna w Polsce: historia i formy współczesne*, w: *Doświadczając uczenia. Materiały pokonferencyjne*, J. Kaczanowska (red.), Program Młodzież, Warszawa.
- Gray R., Bebbington J. (2001), *Accounting for the Environment*, Second edition, SAGE Publications, London–Thousand Oaks–New Delhi.
- Harper, H.V. (2016), *Risk-Related Activism: The Business Case for Monitoring Nonfinancial Risk*, “Journal of Corporation Law”, 41:647–704, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2478121> (dostęp: 9.03.2022).
- IMA (2008), *Draft Statement on Management Accounting: Definition of Management Accounting and Management Accountants*, “Strategic Finance”, vol. 90, nr 2.
- Karwowski M. (2015), *Model biznesu jako nowe wyzwanie sprawozdawczości zewnętrznej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 388, s. 255–262.
- Komisja Europejska (2017), *Kolejne kroki w kierunku zrównoważonej przyszłości Europy*, https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-approach-sustainable-development_pl (dostęp: 9.03.2022).
- Kumar K. (2010), *Quality in education: Competing concepts*, Contemporary Education Dialogue, 7(1), s. 7–18, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0973184913411197>
- Laurie R., Nonoyama-Tarumi Y., Mckeown R., Hopkins Ch. (2016), *Contributions of Education for Sustainable Development [ESD] to Quality Education: A Synthesis of Research*, “Centre for Environment Education”, 10(2), s. 226–242.
- Lotz-Sisitka H. (2013), *Conceptions of quality and ‘learning as connection’: Teaching for relevance*, “Southern African Journal of Environmental Education”, 29.
- Pollman, E. (2019), *Corporate Social Responsibility, ESG, and Compliance*, “Loyola Law School, Los Angeles Legal Studies Research Paper” No. 2019–2035, doi: 10.2139/ssrn.3479723.
- Polski Komitet ds. UNESCO (2006), *UNESCO a Dekada Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju*, <https://www.unesco.pl/edukacja/dekada-edukacji-nt-zrownowazonego-rozwoju/unesco-a-zrownowazony-rozwoj/> (dostęp: 9.03.2022).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania, Dz. U. Nr 82, poz. 53.
- Sobańska I., Walińska E. (2018), *Przyczynek do postrzegania struktury współczesnego systemu rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 96(218), <https://doi.org/10.5604/01.3001.0011.6175>
- UNESCO (2005), *Decade of Education for Sustainable Development, 2005–2014: the DESD at 29 a glance*, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141629> (dostęp: 9.03.2022).
- UNESCO (2012), *Shaping the Education of Tomorrow; 2012 Report on the UN Decade of Education for Sustainable Development, Abridged*, UNESCO, Paris, France, <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/919unesco1.pdf> (dostęp: 9.03.2022).
- IFAC (2020), *Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants*, <https://www.ethicsboard.org/publications/2020-handbook-international-code-ethics-professional-accountants> (dostęp: 9.03.2022).

* * *

dr hab. Wioletta Baran, prof. SGH
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Katedra Rachunkowości Menedżerskiej
e-mail: wbaran1@sgh.waw.pl
ORCID: 0000-0002-1169-2343

